

2011-10-14

Bilaga till dokumenthanteringsplan - Tillämpningsanvisningar för gemensam dokumenthanteringsplan för Forskning och utveckling (FoU) inom Västra Götalandsregionen

Forskningshandlingars status som allmän handling

Forskning som bedrivs hos en myndighet är att betrakta som en del av myndighetens verksamhet oberoende av hur finansieringen sker. Detta innebär att forskningen, precis som myndighetens handlingar i övrigt, omfattas av tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingar. En handling är allmän om den förvaras hos myndigheten, och är att anse som inkommen eller upprättad hos myndigheten (tryckfrihetsförordningen 2 kap 3 §). Huvudregeln för allmänna handlingar är att de är offentliga. Det finns två undantag från huvudregeln:

- Handlingar är inte offentliga om de berörs av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Ofta handlar detta om integritetskänsligt material som berör enskildas ekonomiska och personliga förhållanden, men kan även gälla ett företags affärsförhållanden. Myndigheten eller enskild forskare kan inte i avtal eller på annat sätt förbinda sig att iaktta en sekretess som saknar stöd i sekretesslagstiftningen.
- Det andra undantaget gäller handlingar som tillkommer i forskningen och som ännu inte färdigställts (s.k. arbetsmaterial). Exempel på detta är minnesanteckningar, utkast och koncept avsedda för omarbetning, korrektur för granskning och råtabeller för produktion av statistik. Arbetsmaterial som verifierar forskningsresultat får inte förstöras utan gallringsbeslut i enlighet med denna föreskrift (enligt arkivnämndens beslut).

Lagar, förordningar och särskilda regler

Det finns ett flertal lagar, förordningar och särskilda regler som styr myndigheter hantering av allmänna handlingar:

Lagar och förordningar

- Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
- Förvaltningslagen (1986:223)
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

- Personuppgiftslagen (1998:204)
- Arkivlagen (1990:782) och Arkivförordningen (1991:446)

För att få en enhetlig arkiv- och dokumenthantering av de forskningsprojekt som genomförs i Västra Götalandsregionen har Arkivnämnden med stöd av Arkivreglemente för Västra Götalandsregionen fattat ett generellt gallringsbeslut/dokumenthanteringsplan för handlingar upprättade i forskningsprojekt.

Begreppet allmän handling

Med handling förstås enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen ”framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel”. Handlingar kan alltså utgöras av pappersdokument såväl som fotografier, filmer, mikrokort och datafiler.

När blir forskningshandlingar allmän handling?

Forskningshandlingar blir allmän handling när de inkommer till eller upprättas vid myndighet. I och med att forskningen till största delen utgörs av så kallat faktiskt handlande – provtagningar, mätningar med mera så kan verksamheten inte likställas med ärendehandläggning. Myndighetens ärendehandläggning brukar i regel utmynnas i beslut, vilket forskningen inte gör. Därför blir flertalet forskningshandlingar allmänna *under forskningsprocessens gång* och inte i samband med forskningsprojektets avslutande.

Forskningshandlingar som inte är att anse som allmänna handlingar

De forskningshandlingar som utgörs av *ej färdigställt arbetsmaterial* är inte att anse som allmänna handlingar. Dessa handlingar utgör istället så kallade mellanprodukter i forskningsarbetet. Exempel på denna typ av handlingar är utkast och koncept., kladdar för omarbetning, råtabeller som utgör underlag vid produktion av statistik och korrektur för granskning

Bevara och gallra

Huvudregeln enligt arkivlagen är att alla allmänna handlingar ska bevaras. Samtidigt medger lagen av praktiska och ekonomiska skäl att allmänna handlingar gallras. En myndighet får dock endast gallra allmänna handlingar om det framgår av lag, förordning eller beslut av arkivmyndigheten. Allmänna handlingar som saknar gallringsbeslut får inte gallras.

I Västra Götalandsregionen får allmänna handlingar bara gallras med stöd av ett beslut fattat av nämnd eller styrelse i samråd med Arkivnämnden.

Med att *bevåra* menas att handlingarna/informationen sparas för all framtid, dvs. handlingarna är inte gallringsbara enligt gällande lagar, dokumenthanteringsplaner eller övriga gallringsbeslut.

Med *gallring* avses att förstöra allmänna handlingar oavsett om handlingarna har upprättats på papper, i digital form eller annat format. Även informationsförluster som uppstår då uppgifter förs över från en databärare till en annan och den ursprungliga databäraren förstörs, räknas som gallring då såväl sök- som hanteringsmöjligheter har begränsats.

Rensning

På myndigheter är det bara de handlingar som inte är allmänna som kan omfattas av rensning. Detta innebär att man innan arkivering plockar bort t.ex.

- överexemplar, överflödiga kopior, dubletter
- kladdar, utkast, minneslappar m. m som saknar betydelse för förståelsen av ärendet
- kopior och trycksaker som inte tillfört sakuppgift och som saknar betydelse för förståelsen av ärendet
- minnesanteckningar som inte tillfört ärendet sakuppgift

Om rensning ska genomföras efter att ett projekt har avslutats, måste det finnas ett beslut om gallring, eftersom handlingar senast i och med arkivering blir allmänna handlingar, se ”Gallring i Västra Götalandsregionen av handlingar av tillfällig eller ringa betydelse”.

Primärmaterial i forskningsprojekt

Primärmaterial utgörs av grundmaterial såsom exempelvis enkäter, intervjumaterial, statistik (råtabeller), undersökningsprotokoll, försöksprotokoll, mät- och testresultat, ljud- och bildupptagningar mm.

Primärmaterialet kan delas in i kvantitativt och kvalitativt grundmaterial.

- Det kvantitativa grundmaterial utgörs av material som lätt kan återskapas i framtiden och äger inte heller något stort inomvetenskapligt värde, saknar vetenskaps-, kultur- eller personhistoriskt värde och är inte av stort allmänintresse. Materialet utgör endast ett underlag för den sammanställning som presenteras i form av forskningsrapporter.
- Det kvalitativa materialet är svårt och ibland omöjligt att återskapa. Detta material äger stort inomvetenskapligt värde, har vetenskaps-, kultur- och/eller personhistoriskt värde och/eller är av stort allmänintresse.

Grundmaterialet från forskningsprocessen **kan gallras** 10 år efter att projektet avslutats (materialet publicerats) förutsatt att:

- forskningsresultatet har redovisats och publicerats eller på annat sätt offentliggjorts, sista avhandlingen som är kopplad till materialet har försvarats och ekonomisk redovisning har skett.
- handlingarna inte är undantagna från gallring på grund av att de bedöms ha ett fortsatt inomvetenskapligt värde eller värde för annat forskningsområde, bedöms vara av stort vetenskapshistoriskt, kulturhistoriskt eller personhistoriskt värde eller bedöms vara av stort allmänt intresse.

Viktning och värdering av primärmaterial

I Gemensam dokumenthanteringsplan för lednings- och stödprocesser i Västra Götalandregionen¹ framgår att handlingar som utgör primärmaterial kan gallras med vissa undantag. Huvudregeln för primärmaterial är att det kan gallras då det till sin karaktär är att anse som underlag för de sammanställningar som sedan redovisas i artiklar eller forskningsrapporter. Från huvudregeln om gallring kan sedan primärmaterial i vissa forskningsprojekt komma att undantas för att istället bevaras.

För att det ska vara möjligt att fatta beslut om ett forskningsprojekts primärmaterial ska undantas från gallring måste materialet värderas/viktas. Bedömningen om undantag från gallring ska ske i verksamheten mellan projektledare (forskningsansvarig) och arkivsakkunnig. Man har ute i verksamheten god kännedom om materialets beskaffenhet och det vetenskapliga område som man bedriver forskningen inom och till det närliggande discipliner. Detta är av betydelse när man ska besluta om handlingarna ska undantas från gallring och istället bevaras.

Beslut om undantag från gallring ska ske innan arkivering av forskningsprojektet.

¹ Enligt Arkivnämndens beslut 2011-09-28 Dnr 144/11 67